
Poesi og psykiatri

INTERVJU

MARIT TVEITO

Senter for psykofarmakologi
Diakonhjemmet sykehus

Oppveksten i en veiløs bygd uten TV-signal stimulerte til fortellerglede hos psykiater og forfatter Arne Ruset. Han debuterte med en lyrikksamling bare 22 år gammel, men først som pensjonist har han funnet roen til å skrive romaner.

Foto: André Løyning / Solum Bokvennen

– Livet mitt er en stol med fire ben, oppsummerer Ruset fornøyd: legeliv, familieliv, skrivning og sport.

Så tar han seg i det og retter lett hoderistende på seg selv.

– Jeg burde sagt familieliv først. Det er jo det som er viktigst for meg.

Kanskje var det en freudiansk glipp, legelivet har i perioder tatt mye plass. Stolbenene henger uansett sammen, både legeliv og sport har gitt inspirasjon til poesi og romaner.

I familien har både skriving og helsefag bredt om seg. Sønnen er blitt forfatter på heltid, har vunnet priser og har blitt oversatt til flere språk. Kona er helsesykepleier, og datteren har valgt å gå samme vei.

– Hvorfor ble du lege?

– Jeg skulle ønske at jeg hadde et godt svar på det, humrer han.

– Jeg begynte å studere psykologi i Bergen. Jeg var interessert i menneskesinnet. Etter grunnfag skulle jeg ta fatt på embetsstudiet. I et ventese­mester jobbet jeg ved en psykiatrisk avdeling i Molde og ble del av en kompisgjeng hvor alle skulle søke legestudiet. De fikk overbevist meg om at jeg også burde gå den veien.

Ruset ble første lege i en familie som nesten utelukkende besto av prester, men faren hadde odell på fjellgården.

– Faren min måtte ta over gården, ellers hadde nok han også vært prest.

– Og moren din?

– Hun var gårdbruker og husmor, men det er nok hun jeg har arvet skrivelysten fra. Hun skrev salmer og var god til det.

– Du vokste opp i en bygd på Sunnmøre?

– I Fjørå, ikke så langt fra Geiranger.

De var fire søsken, Ruset var attpåklatten.

– Er du glad du ble lege?

– Jeg synes det har vært et privilegium, ikke minst med all den tilliten man blir vist. Det har vært travelt i perioder, men alltid meningsfullt.

– Gårdslivet fristet ikke?

– Jeg var uansett yngst, så det var lite aktuelt for meg. Gården er et lite småbruk 400 meter over havet, stupbratt og tungdrevet. Det er en stund siden den ble drevet som gård. Nå er den kjøpt av den gresk-ortodokse kirke, og det bor nonner der som skal bygge et kloster til minne om deres helgen, Hellig-Olav.

– En uvanlig skjebne for en gård?

– Jo, det kan du si. Jeg har bygd en hytte på gården og har fått et godt forhold til nonnene.

«Jeg har bygd en hytte på gården og har fått et godt forhold til nonnene»

– Hvorfor skal de bygge et kloster der?

– Hellig-Olav var på flukt fra mørejarlen i 1028 og kom inn fjorden. Sagnet sier at det var en sjøorm som ville ta båten. Da tok Olav sjøormen og kastet den opp i fjellet. Det skal være et merke etter ormen i fjellsiden ved gården, og det er der de vil bygge klosteret.

Depresjon og væpna revolusjon

At Ruset endte som vikar ved det psykiatriske sykehuset på Hjelset i Molde, var nok så tilfeldig.

– Jeg hadde ventesemester, og i en avisannonse hadde jeg sett at de søkte etter vikarer. Da jeg ringte fra telefonkiosken ved kaia i Molde, ble jeg spurt om jeg kunne begynne klokken 14 samme dag. Jeg fant en buss som kunne ta meg dit og var klar til da. De hadde ikke undersøkt noe om min bakgrunn. For alt de visste, kunne jeg jo ha vært en skurk, humrer han.

– Vi vikarene fikk husly på en nedlagt avdeling. Alle sov i gamle sykehussenger og hadde nattbord med plass til et bekket.

Tiden ved sykehuset gav ikke bare poeng til studieplass, men inspirasjon til litteratur.

– Skrivningen min har vært todelt. De bøkene jeg skrev mens jeg jobbet og var psykiater, var stort sett dikt og barnebøker. Da jeg kunne skrive på heltid, ble det romaner. Det har vært mye selvbiografisk i alt jeg har skrevet, med unntak av kriminalromanen.

– Det er mye godt stoff på sykehus?

– Det er mye trist, mye morsomt og mange sterke opplevelser. *Songbok for hesten* bygger mye på tiden jeg jobbet som pleieassistent og handler om psykose. *Nattferje fra Åfarnes* er en roman om en deprimert mann som isolerer seg på en hytte. Og den siste romanen, *Eg kom ikkje heim før det vart natt*, handler om en mann som får demens. Demens har jeg heldigvis ikke fått ennå, og ikke psykose heller, men deprimert har jeg vært. Jeg jobbet for mye, ble sliten og mistet gleden. I bøkene mine har jeg brukt mye av det jeg har opplevd og sett.

Foto: André Løyning / Solum Bokvennen

– Skjønnte du at du var deprimert?

– Nei, jeg hadde ingen selvinnsett. Det var ektefellen min som måtte insistere på at jeg var syk og trengte hjelp. Det er også en erfaring å ha med seg, hvor lite innsikt man kan ha i egen sykdom.

– Å være psykiater og bli psykisk syk er ikke så lett?

– Nei, det er ikke det. Jeg tror det er mange som ville ha taklet det bedre enn meg, slår han tørt fast.

– Jeg har vokst opp i nokså tøffe kår. Vi hadde ikke mye penger og var ikke høyt på rangstigen i noen sammenheng. Jeg måtte kjempe for å komme meg opp og frem. Det er den holdningen som i neste omgang kanskje ødela litt for meg. I stedet for å ta imot hjelp, prøvde jeg å slåss imot det vonde og klare meg selv. Men nå har jeg det bra, slår han fast.

«Det er også en erfaring å ha med seg, hvor lite innsikt man kan ha i egen sykdom»

– Når begynte du å skrive?

– Det var tidlig. Selv om faren min ikke skrev selv, var han veldig litteraturinteressert. Moren min skrev salmer. Jeg begynte å skrive dikt da jeg gikk på folkeskolen. Første gang jeg fikk et dikt på trykk, var mens jeg gikk på Nordfjordeid gymnas. I 1973 var jeg debutant på Samlaget, bare 22 år gammel.

– Du var forfatter og medisinstudent?

– I studietiden skrev jeg mest tekster til studentrevy og gav ikke ut noen bøker. Jeg var med i Sosialistisk Venstreparti (SV) i en spesiell tid i studentmiljøet, da det var harde diskusjoner mellom dem som var i AKP (m-l) og dem som var i SV.

– Væpnet revolusjon?

– Det var knallhardt. AKP (m-l)-medlemmene kom hjem fra sommerleir et år og hadde bestemt at vi i SV var «revisjonister» og skulle skytes hvis det ble revolusjon. Det var kompisar av meg, og jeg spurte om de virkelig hadde tenkt å skyte meg hvis det kom til det. Og jo, det kunne de bekræfte, ler han.

– Revisjonister?

– Vi i SV var ikke skikkelige sosialister, vi reviderte budskapet til noe ufarlig.

– Det var godt det ikke kom til revolusjon.

– Det tror jeg de som var med i AKP-m-l på den tiden også er glade for!

Språk og musikk

– Er det viktig for leger å kunne skrive?

– Ja, Jeg tror mange leger har behov for å formidle sine erfaringer, gjerne i poetiske vendinger. Det er mange leger som skriver, men også mange leger som er musikere. Det handler nok om noe av det samme. Musikk er språk, og språk er musikk.

«Musikk er språk, og språk er musikk»

- Hva har skrivningen gitt deg?
 - Jeg blir frustrert hvis jeg ikke skriver. Før jeg ble deprimert, hadde jeg det så travelt at det ikke ble tid til skriving. Han tar en liten tenkepause.
 - Det er nesten som en måte nummer 2 å puste på. Jeg sorterer tanker og får dem ned på papir. Formidling er viktig for meg, kanskje litt på grunn av oppveksten. Fjørå var en veiløs bygd så lenge jeg bodde der. Vi hadde ikke TV før i 1967, og fortellinger var den eneste underholdningen. Det å være en forteller gav status i lokalsamfunnet.
 - Det er ikke for alle å skrive, men vil det hjelpe å lese?
 - Det er mye å lære om mennesker i skjønnlitteraturen.
- Han er bekymret for om lesingen har gode nok kår.
- Det var travelt da jeg var i jobb, men jeg har inntrykk av at blant yngre kolleger er det enda mer jag og stress. De er så slitne, det bekymrer meg. Jeg ser på legekantoret der jeg selv er pasient, at det er et annet tempo enn vi hadde. Jeg håper inderlig at det blir gode vilkår for leger fremover.

Solskjær på poliklinikk

- Du var lege i Molde fotballklubb?
- Jeg var assisterende lege, en god kamerat var hovedlegen, understreker han beskjedent.
- Jeg er veldig fotballinteressert, selv om jeg aldri har drevet med det selv. Det å se fotballkamper er en avslappende måte å lufte ut frustrasjon. Vi bodde dessuten like ved stadion, så det var lett å stille på kamp.
- Du undersøkte Ole Gunnar Solskjær?
- Jeg jobbet ved psykiatrisk poliklinikk og fikk en telefon midt i en pasientkonsultasjon. Kontordamen sa jeg bare måtte svare. Det var sjefen i Molde fotballklubb som sa jeg måtte undersøke en spiller som var på nippet til å bli solgt til Manchester United for mange millioner kroner. Undersøkelsen måtte skje med én eneste gang, han skulle rekke flyet til Manchester. Jeg måtte sette pasienten på gangen en liten stund, og så kom Ole Gunnar Solskjær i en drosje for å få signatur på alle nødvendige papirer. Han nærmest løp ut av døren, rakk flyet – og resten av historien kjenner vel alle godt.
- Hopp er en annen interesse?
- Det drev jeg litt med selv. Jeg kom fra en brattlendt bygd, det eneste vi hadde var hoppbakker. Jeg liker å se på hopprenn og har skrevet dikt om hopping.

«Jeg kom fra en brattlendt bygd, det eneste vi hadde var hoppbakker»

- Og så er det løping?

– Det er det jeg har drevet aller mest med, både i oppveksten og som godt voksen. Til sammen har jeg gjennomført 66 helmaratoner. Det siste løpet var i New York.

Arne Ruset

Født 18. juni 1951

Cand.med., Universitetet i Tromsø, 1980

Spesialist i psykiatri, 1999

Spesialområde alderspsykiatri, 2006

Kritikerprisen for barne- og ungdomsboken *Aldri åleine*, 1987

Kultur- og kirkedepartementets billedbokspris for *Over fjell, over hav*, 1997

Har siden debuten i 1973 utgitt flere diktsamlinger, barnebøker, to novellesamlinger og flere romaner

– Løper kona?

– Hun er glad i å gå tur. Løping har vært min greie. Da jeg drev med maraton, måtte jeg trene en del, kanskje syv timer i uken. Det var fritiden min, da hadde jeg ikke med mobil og kunne hvile hodet mens jeg sprang.

– Er det noen maratonløp som har gjort særlig inntrykk?

– Maraton på Svalbard var spesielt. Løypa ble vaktet av folk med gevær, og det var deltakere fra mange nasjoner. Klassikeren, altså fra Marathon til Athen, var også fin å få med seg. Den var det et historisk sus over.

– Du har ikke skrevet om løping?

– Bare i noen dikt. Etter at jeg ble pensjonist, liker jeg å skrive langt. Det gir en slags kontakt tilbake til faget.

– Hva har du lyst til å skrive nå?

– Nå må jeg først bli frisk fra noen helseutfordringer som plutselig dukket opp. Førrige bok ble gitt ut i vår, og så har jeg ikke vært i form til å begynne på noe nytt. Romanformatet er veldig krevende, man må konsentrere seg over tid.

– Kan det bli en bok om å være pasient?

– Det kan absolutt være, sier han tankefullt.

– Livet gir en stadig nye temaer for skriving.

Publisert: 14. september 2023. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.23.0544

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 11. juli 2026.